

027. Çoktürlü bir söylem olarak “Dünya Şiir Günü” bildirileri**Özge SÖNMEZ¹**

APA: Sönmez, Ö. (2023). Çoktürlü bir söylem olarak dünya şiir günü bildirileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 432-455. DOI: 10.29000/rumelide.1252771.

Öz

Dünyada ve ülkemizde, her yıl 21 Mart'ta Dünya Şiir Günü kutlanmaktadır. Ülkemizde bu güne özel olarak, Pen Türkiye Yazarlar Derneği her yıl bir şairimize ödül sunarak “Dünya Şiir Günü Bildirisi”ni kaleme almasını ister. Bu bildiri ülkenin tümüne yazılı basın ve internet aracılığıyla duyurulur. Sadece bu ödülün sunulduğu şairler değil, edebiyat ve sanatla, özellikle de şiirle ilgili olan başka kurum ve kuruluşların belirleyeceği şairler de bildiri yayımlayabildiği gibi, bir kurum ve kuruluşa bağlı olmaksızın da şairler bireysel olarak bildirimlerini yayımlayabilirler. Bu çalışmanın bütüncesini, yayımlanan bildirimlerden 4'ü oluşturmaktadır. Bu bildirimler; Arif Damar, Sennur Sezer, Türkan İldeniz ve Gülsüm Cengiz'in bildirimleridir. Çalışmamızın bütüncesini oluşturan ve bildiri olarak tanımlanan bu metinlerin yazılış amaçları, UNESCO tarafından “farkındalık yaratmak ve ulusal, evrensel, bölgesel şiir hareketlerine taze bir enerji sağlamak” olarak belirlenen amaca uygun olarak şiirin ne olduğu, şairin kim olduğu, yaşadığımız dünya düzeninin içinde şiirin yeri ve işlevini belirlemek ya da hatırlatmak olarak kabul edilebilir. Çalışmadaki amacımız bildiri yazarları için şiirin ve şairin ne ifade ettiği, onlara hangi anlamları, rolleri yükledikleri ve şairin kendi dünya algısını nasıl tanımladığıdır. Bütüncemizdeki bildirimler metinsel, söylemsel, dilbilimsel, sözcelemsel olarak ele alınmış; her biri ayrı ayrı kendi içinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın sonucunda bildirimlerin hangi metin ve söylem türünden izler taşıdığı, birbirleri arasındaki söylemsel, metinsel benzeşimleri ve farklılıkları, metin tonları, bildirimlerde kullanılan sözcük oyunları ve dilsel stratejiler örneklerle ortaya konulmuştur. Ayrıca bildirimlerde, şiirin ve şairin kitlelerle ve bireyle olan ilişki biçimleri de sınıflandırılarak, örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Şiir, şair, Dünya Şiir Günü, bildiri

Communiqués of World Poetry Day as a multimodal discourse**Abstract**

World Poetry Day is celebrated on 21 March every year in the world and in our country. Specially for this day in our country, Pen Turkey Writers Association presents an award to one of our poets every year and asks them to write the "World Poetry Day Communique". This communique is announced to the whole country through the written press and the internet. Not only the poets to whom this award is presented, but also the poets determined by other institutions and organizations related to literature and art, especially poetry, can publish papers, as well as individual poets without being affiliated with an institution or organization. The corpus of this study consists of 4 of the published papers. It consists of papers by Arif Damar, Sennur Sezer, Türkan İldeniz and Gülsüm Cengiz. The writing purposes of these texts, which constitute the body of our study and are defined as declarations, are what poetry is, who the poet is, the place of poetry in the world order we live in, in

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi ABD (İzmir, Türkiye), osonmez1982@yahoo.fr, ORCID ID: 0000-0001-6515-6864 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 02.01.2023-kabul tarihi: 20.02.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1252771]

accordance with the purpose determined by UNESCO as "raising awareness and providing fresh energy to national, universal and regional poetry movements". can be regarded as determining or reminding its function. Our aim in the corpus is what the poem and the poet mean to the authors of the paper, what meanings and roles they attribute to them, and how the poet defines his own perception of the world. The Communiques in our corpus have been handled as textual, discursive, linguistic and utterances; each is classified separately. As a result of this classification, the text and discourse type of the papers, the discursive similarities and differences between each other, the text tones, the word games and linguistic strategies used in the papers are revealed with examples. In addition, in the papers, the relationship between the poetry and the poet with the masses and the individual were also classified and explained with examples.

Keywords: Poetry, poet, World Poetry Day, communique

Giriş

Temelde, düşünce ve duyguları ifade etme, iletişim kurma aracı olarak kabul edilen dil, aynı zamanda kişi ya kişilerin düşüncelerini değiştirme, onları kendi düşüncelerinin dışında başka bir düşünceye onay vermeye ikna etme, inandırma ve eyleme geçirme aracı olarak tanımlanabilir. Bağlamı, konuşucunun ve alıcının niyetini ve kimliklerini içine alan ve söylem olarak karşımıza çıkan dil kullanımları; söylem zmlemesi, edimbilim, anlambilim gibi ağdaş dilbilim yöntemleriyle incelenir. Şiir ise, estetik ölçütlerin n plandan olduğu dilsel yaratılardan biridir. Türk Dil Kurumu Szluğnde, "Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edeb anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk." olarak tanımlanan Şiir; dil içinde ve dili kullanarak özel bir dil yaratan ve okuyan kişide estetik duygular uyandıran bir yazın ürünüdür. Şairler, Şiirlerinde verili gerçekliği tanımlamak için kullandığımız dili saptırarak başka bir dil yaratırlar. Bu nedenle her Şairin Şiir dili kendi özgü ve biriciktir. Şiirin estetik ölçütlerle yazılması ve her Şiirin kendine özgü bir Şiir dili olması ortaya konan yaratıyı bir sanat ürünü yapar.

Dünyada ve ülkemizde, her yıl 21 Mart'ta kutlanan Dünya Şiir Günü'nde Pen Türkiye Yazarlar Derneği her yıl bir Şairimize dl sunarak "Dünya Şiir Günü Bildirisi"ni kaleme almasını ister. Dünyada, 1999 yılından bu yana kutlanan bu günün amacı; Şairleri onurlandırmak, Şiir dinletilerinin szlu geleneğini canlandırmak, Şiir okuma, yazma ve öğretmeyi teşvik etmek, Şiir ile tiyatro, dans, müzik ve resim gibi diğer sanatlar arasındaki yakınlışmayı teşvik etmek ve medyada Şiirin görünürlüğünü artırmaktır. Ülkemizde de kutlanan bu güne özel olarak Şiir bildirilerini yayımlayan Şairler, bu bildirilerini ülkenin tümüne yazılı basın ve internet aracılığıyla duyurur. Sadece bu ödülün sunulduğu Şairler değil, edebiyat ve sanatla, özellikle Şiirle ilgili olan başka kurum ve kuruluşların belirleyeceği Şairler de bildiri yayımlayabildiği gibi, bir kurum ve kuruluşa bağlı olmaksızın Şairler bireysel olarak bildirilerini yayımlayabilirler. Bu bildirileri kaleme alan Şairler, genel anlamda Şiirin işlevini ve önemini, Şairin kim olduğunu, dünya düzeninde var olan aksaklıkları ve neden Şiire ihtiyaç duyulduğunu dile getirirler. Bu bildiriler, genel anlamda "bildiri" sözcüğü ile tanımlansalar da, ilerinde birden çok metin ve söylem türünün izlerini barındırırlar. Dünya Şiir Günü Bildirileri; ilerinde birden çok söylem türü, metin tonu ve dilsel kullanım çeşitliliğine sahip olmaları açısından ağdaş dilbilim yöntemleriyle ele alınıp, incelenmesi gereken araştırma nesnelere dir. Alanda bu bildirilerle ilgili bilimsel çalışma eksikliği gözlemlenmiştir.

Çalışmamızın bütüncesini bu bildirilerden 4' oluşturacaktır. Çalışma için farklı Şiir anlayışına sahip Şairlerin bildirileri seçilmiştir. Bu bildiriler, yayımlanma tarihi sırasıyla Arif Damar (2006), Sennur

Sezer (2012), Türkan İldeniz (2022) ve Gülsüm Cengiz (2022)'in Dünya Şiir Günü bildirileridir. Arif Damar, Sennur Sezer ve Türkan İldeniz Pen Türkiye Yazarlar Derneği'nin isteğiyle, Gülsüm Cengiz ise Türkiye Yazarlar Sendikası'nın isteğiyle bildirimlerini kaleme almışlardır. Bu çalışmanın amacı; seçilen bildirimleri dilbilimsel, metinbilimsel, anlambilimsel ve söylemsel açıdan ele almak ve bildiri yazarlarının şiiri, şairi, dünyayı nasıl tanımladıklarını, şiire ve şaire hangi rol ve işlevleri yüklediklerini açığa çıkarmaktır. Ayrıca “bildiri” olarak adlandırılan bu metinlerin birden çok söylem türünü içerip içermediğini, metinlerde ağırlıklı olarak tercih edilen tonu, metinlerdeki söyleşimlilik, çokseslilik, çoktürülülük izlerini araştırmak, söylemsel benzerlikleri, farklılıkları ve ortak yönleri sözcüksel ve anlamsal düzeyde örneklerle ortaya koymaktır.

1. Metin ve söylem olarak “Dünya Şiir Günü” bildirisi

Metin, dilbilimden eğitime, edebiyattan bilişim teknolojilerine kadar birçok farklı alanda birbirinden farklı kavramlarla tanımlanmıştır. Dictionnaire Larousse 'da, “yazılı bir eseri ya da yazıyı oluşturan terimler, cümleler bütünü” olarak tanımlanan metin kavramı basitçe; yazılı ya da sözlü, tutarlı bir bütün oluşturan sözcükler dizisi olarak tanımlanabilir. Felsefeci Michel Meyer'e göre “metin elbette kendini oluşturan cümleler bütünüdür ancak her zaman bunu aşar” (Meyer, 1992: 88). Günümüz dilbilim, metinbilim, edimbilim, anlambilim yaklaşımları metni tamamlanmış bir dilsel ürün olarak değil, alıcısının onu tekrar üretmesiyle anlamını bulan ve sürekli yenilenen bir yapı olarak kabul eder.

Jean-Michael Adam'a göre, “bir metin kendi içinde birbirini takip eden alt metinlerden oluşur. Metni bir bütün olarak kabul edebilmek için onu bölümlere ya da parçalara ayıran bir metin planının algılanması gerekir. Bu birbirini takip etme sürecinin algılanması, metni oluşturan parça ve bütünü anlaşılmasından ayrılamaz. Bir metni anlamak onu bir “bütün” olarak anlamayı ifade eder (2005: 175). “Hiçbir metin anlamını doğrudan ver(e)mez. Nasıl yazar metni yaratırken, yazarken oluşturursa, okur da okuma sürecinde kendi çabasıyla anlamı yaratır” (Eziler Kıran ve Kıran, 2021: 15). Bu noktada belirtmek gerekir ki; söz konusu metnin türü ne olursa olsun anlamlandırılmak için bir alıcıya ihtiyacı vardır.

Çalışmamızın bütüncesini oluşturan Dünya Şiir Günü bildirimleri de yazılı olarak oluşturulmuş metinlerdir. Yazan özneler, yani metni üretenler bellidir. Bu bildirimler halka açık biçimde yayımladığı için alıcı kitlesi de bu bildiriye ulaşan tüm bireylerdir. Bildiri sözcüğü Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Resmî bir makam, kurum veya resmî olmayan bir örgüt, topluluk tarafından herhangi bir durumu ilgililere duyurmak için yazılan yazı, tebliğ, deklarasyon, manifesto” olarak tanımlanmıştır. Yine TDK'da ikinci bir tanım, “Bir kurum, bir topluluk ya da önemli bir kişinin herhangi bir olguyu, herhangi bir savı kitleye duyurmak için yazdığı yazı”dır. Çalışmamızın bütüncesini oluşturan ve bildiri olarak tanımlanan bu metinlerin yazılış amaçları, UNESCO tarafından “farkındalık yaratmak ve ulusal, evrensel, bölgesel şiir hareketlerine taze bir enerji sağlamak” olarak belirlenen amaca uygun olarak şiirin ne olduğu, şairin kim olduğu, yaşadığımız dünya düzeninin içinde şiirin yeri ve işlevini belirlemek ya da hatırlatmak olarak kabul edilebilir.

Bu bildirimler metnin yapısı, tonu ve serbestliği bakımından başka metin ve söylem türleri ile de ortaklık taşır. TDK'da yapılan tanımda “bildiri” ile “manifesto” sözcüğü eşanlamlı olarak kullanılmıştır. Manifestoların ya da manifeste metinlerin özellikleriyle bütüncemizi oluşturan bildirimlerin özellikleri birbirinden farklıdır. **Manifesto**, TDK'da “Bir kitleye yeni bir oluşum ya da hareket hakkında bilgi vermek amacıyla yazılan bildiri” olarak tanımlanmıştır. Manifeste metinlerde sadece bir hareket ve oluşum hakkında ilgili kitleye bilgi vermek amacı yoktur. Bir diğer amaç ise kitleleri harekete

geçirmektir. “Manifestolar [...] okuyucuya ünlemlerle seslenirler, dikkat çekerler, rahatsız ederler. Bu nedenle manifestonun kendisi ve açıklanma şekli de çağrısını yaptığı fikir ve görüşler kadar provokatif olmak durumundadır. Diğer yandan manifestolar [...] sözü söylemekle kalmaz, eyleme teşvik eder” (Bora, 2016: 2). Bu nedenle manifestolar yeni bir akımı, hareketi, oluşumu duyururken eski durumu eleştirir, ona itiraz eder ve duyurduğu yeni oluşuma seslendiği bireylerin katılmasını teşvik eder. Claude Abastado “Introduction à l’analyse des manifestes” (1980) (“Manifesto Çözümlemesine Giriş”) başlıklı makalesinde manifestoları 5 gruba ayırmıştır:

1. Siyasi, felsefi, edebi ya da sanatsal bir akımı (Komünist Manifesto, Sembolist Manifesto, Fütürist Manifesto vb.) temsil eden, genelde kısa ve öz, kitapçık halinde, dergi ya da gazete vb. yayın organlarında basılmış olan metinler,
2. Daha geniş kapsamda, sert bir tavır benimseyen, bir yazar ile alıcıları arasında kesin bir uyarı ilişkisi oluşturan her tür metin,
3. Benzetme yoluyla, biçimi ne olursa olsun, polemik yaratan tüm metinler,
4. Aslında manifesto niyeti taşımayan, ama halkın manifesto olarak kabul ettiği yazınsal veya (film, müzik, tablo gibi) sanatsal eserler,
5. Bazı birey veya grupların seslerini duyurmak amacıyla gerçekleştirdiği, çoğunlukla şiddet içeren eylemler (suikast, uçak kaçırma vb.).”

Manifestoda çağrı işlevi ve alıcıyı eyleme geçirme amacı örtük değildir. Bildiride çağrı işlevi görülse de daha örtüktür, dil kullanımı manifestodaki kadar sert, sınırları çok net ve kışkırtıcı (provokatif) değildir. Bazı bildiriler manifeste söylemden izler taşıyabilir fakat her bildiri manifesto olarak kabul edilemez. Bildiri ve manifestonun ortak noktaları yeni olanı duyurmak, eskiye karşı çıkmak, yeninin yanında bir tutum benimsemek, bu nedenle bir çerçeve belirlemek ve alıcısını bu belirlenen yeni çerçevenin içinde olmaya çağırarak kabul edilebilir.

Bütüncemizi oluşturan şiir bildirileri bir yayın organında basılmış olma, zaman zaman gerilimli bir dil kullanma, yazarın bir kurum tarafından seçilmesi ve metnin o kurumdan gelen istek üzerine kaleme alınması, açık olarak manifesto olma niyeti taşımayan, manifeste söylem izleri taşıyan halka açık bildiriler olarak kabul edilebilir. Ayrıca bu bildiriler dünya düzeninde ters giden yönleri eleştirdiği için **yergici** (Fr. pamphlétaire) bir söylemi de içerir. Yergici söylem, “değer sisteminin çatırdadığı anda bunu açığa vuran öznelmiş bir ideolojik söylemdir” (Angenot, 1995: 44). Yergi, doğrudan bir gerekçelendirme geliştiren tartışmacı bir türdür. Eleştirel ve saldırgan bir tonla yazılır. Tonu, bildiren bir tondur. Sözceleme öznesinin ise hemen hemen kendi “ben”ine ait tüm izleri sildiği, diğer yandan savunduğu fikirlerden şüphe duymayan, bununla ilgili de kanıtlar ileri süren bir ikna edici özne olduğu söylenebilir. “Yergi ılımlı bir ikna taşımaz, kesinlik taşır ve bu kesinlik ya hep ya hiç türündendir. [Yergici söylem] sorunları dünyayı ‘alacakaranlık’a ya da ‘felaket’e dönüştürecek şekilde genelleştirmesi” ile (Angenot, 1995: 41-42) manifeste söyleme yaklaşır. Manifeste söylemin en önemli özelliği çağın olumsuz yönlerini öne çıkartmak, kendi tuttuğu tarafı belli etmek, alıcısından da bir tavır almasını beklemek ve bunun için eyleme geçmesini istemektir (Burger, 2009). Bu bildirilerdeki söylemin yergici söyleme yaklaşmasının bir diğer yönü de alıcının net bir biçimde belli olmayışıdır. “Yergi sonsuz “kim için yazarız” sorusuna yanıt verir. Tam da kim için yazdığımızı bilmezken yazmaya otururuz. Yergici sıklıkla denize atılmış şişe imajına başvurur: Uygun bir kitlenin yazısına ulaşmasını şansa bırakır” (Angenot, 1995: 41). Dünya Şiir Günü bildirileri de halka açık bir biçimde basılı olarak ve dijital ortamlarda yayımlandığı için alıcısı bu bildiriye ulaşan herkeştir.

Bu noktada Dünya Şiir Günü bildirileri, **“açık mektup”** türüne de, bazen alıcısının tam olarak bilinmemesi dışında, basında yayımlanması, geniş kitlelere ulaşması için yazılması ve bir yanıt

beklemekten çok, yazanın kendi görüşlerini halka yayma amacı taşıması, gerekçelendirmeci, yergici, tartışmacı bir ton içermesi açısından yaklaşır. Genellikle tartışmacı bir üslupla yazılan açık mektubun alıcısı belirli bir kişi olabileceği gibi birden çok kişi, grup ya da kurum da olabilir. Açık mektup da, yergici söylem ve “yergici ve tartışmacı türe bitişik olan ispatlayıcı bir tür olan manifester söylem” (Angenot, 1995: 60) ile benzerlikler taşır: tartışmacı bir ton, alıcısını/alıcılarını belli konu ya da konularda ikna etmek, etkilemek, fikirlerini değiştirmeye çalışmak ve bunun için eyleme geçmeye davet etmek. Açık mektubu yazan özne bir şeylerin değişmesini ister ve bunu açık olarak yazıp duyurur, özel olarak alıcısına seslenirken bir yandan kitlelere seslenir, konu ile ilgili kitleleri etkilemeye ve taraf olmaya çağırır ve alıcısında davranış değişikliği yaratma niyeti taşır.

Dünya Şiir Günü bildirileri söylemsel olarak “**serimleme-törenselle söylem**” grubu altında sınıflandırılabilir. “Serimleme söylemi, övgüden, güzellemeden ağıta kadar tüm söylem biçimlerini kapsar. Güzellikleri över, çirkini eleştirir” (Özün, 2022: 37). Bu bildirilerin amacı, yaşadığımız çağda şiirin yerini, önemi ve işlevini kitleye hatırlatmaktır. Övgü ve yergi üzerine kurulu bu söylemde söylemsel stratejiler olarak genişletme, abartma sıklıkla kullanılır. Söylemler sınıflandırılrsa da her söylem kendi içinde diğer söylemlerin öğelerini de barındırır. Örneğin, seçtiğimiz bildirilerde şiir övülürken sadece söz sanatları kullanılmamış, aynı zamanda tartışmacı söylemin bir stratejisi olan örnek verme, kanıt sunmada sıklıkla kullanılmıştır. Bildiri yazarlarının amaçlarından birinin de insanları şiire yöneltmek olduğu düşünüldüğünde, yazarlar bu amaca varmak için okuyucunun hem duygularına hem de aklına seslenmeyi seçmişlerdir. Çünkü bildirinin alıcı kitlesi belirsizdir, diğer bir deyişle herkeştir. Bildiriyi bir şair, şiiri hiç sevmeyen biri, şiiri okumayı çok seven ama şiir yazmayan biri de şiirle hiçbir ilgisi olmayan biri de okuyabilir. Şiir seven, şiir okuyan, şiir yazan birinin şiirin önemi ve işlevi konusunda ikna edilmeye ihtiyacı yoktur. Diğer kişileri şiirle ilgilenmeye yönlendirmek için sadece duygular değil, usa dayalı gerekçeler ve kanıtlar gerekecektir. Ayrıca bildiri yazarlarının şair olması ve sanat adına önde gelen kurumların önerisiyle bu bildirileri hazırlamaları bildirilerin biçim ve içeriğini etkilemiştir.

2. Arif Damar’ın bildirisi: “NE MUTLU ŞİİR OKUYANA VE SEVENE!..”

Arif Damar’ın 2006’da yayımladığı dünya şiir bildirisinin² başlığı “NE MUTLU ŞİİR OKUYANA VE SEVENE!..”dir. Bu bildiri de şiir ve şair öznel tanımlarla ele alınmıştır. Türkçede bir eylemin, bir durumun geçmişi, şimdiki ve geleceği kapsayacak biçimde verildiği bir zaman yapısı olan geniş zamanla kurulmuş bir metindir. Geniş zaman yapısı, bir eylemin ya da durumun zamana ile ilgili bir bilgi vermez. Bağlama göre, yinelenmeyi veya her zaman geçerli olan bir yargıyı, genel kabul gören gerçekleri bildirebilir. Bu nedenle bu metindeki şiir ve şair hakkındaki söylemlerin kesin hüküm ve yargılar bildiren, tüm zamanlara yayılan didaktik (öğretici) bir üslupla kaleme alındığını söyleyebiliriz.

2.1. Damar’a göre şiirin tanımı ve eylemleri

Damar, bildirisinde şiirin ne olduğunu tanımlarken birçok isim ve sıfat kullanmıştır. Şiiri tanımlarken kişileştirme sanatından yararlanarak ona eylem yapma olanağı vermiştir. Dolayısıyla şiir sadece yazılıp, okunan bir yazın ürünü olmaktan öteye geçmiş, tanımlanabilen, eyleme geçebilen bir varlığa dönüştürülmüştür.

² http://www.siiiparki.com/bildiri_adamar.html [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

Tablo 1: Şiiri tanımlamak için kullanılan adlar, sıfatlar ve eylemler

Şiiri tanımlamak için kullanılan adlar	Şiiri tanımlamak için kullanılan sıfatlar	Şiiri tanımlamak için kullanılan eylemler
yıldırım	haydut	şiir yürür, ezer geçer (x2)
gök gürültüsü	büyük	sınır tanımaz
deprem	güçlü	sonsuzluğa gider, sonsuzluktan gelir
şimşek	güzel	boyun eğmez
bulut	korkunç	başka bir dille konuşur
yağmur	yıldırıcı	tutsak edilemez
deniz	sınır tanımaz	dilsizleri konuşturur, sağrıların kulaklarını açar
alın teri	eşsiz	güzel kokar
emek	değerli	kendini anlatır (x2)
doğruluk	iyimser	aldatmaz
başkaldırı	ölümsüz	çalıp çırpmaz
ayaklanma	cömert	yürür gider
gelecek	genç	durmaz
umut	delikanlı	durdurulamaz
özlem	yakışıklı	zincire vurulamaz
mutluluk	inatçı	kelepçe takılamaz
güzellik	hırçın	meydan okur
yaşam	anaların şefkati,	boyun eğdirir
sevinç	babaların güveni,	engel tanımaz
direnc	çocukların kıvancdır	engelleri yıkar
özgürlük		insanoğlunu sürekli kılar
yelken		yıkar, yıktı, yıkacaktır

korsan yelkenlisi		
sevgili		

Bu bildiriye “şiiir” sözcüğü³ 59 kere kullanılırken, “şair” sözcüğüne ise hiç yer verilmemiştir. Şiiri tanımlamak için 19 addan yararlanılmıştır. Bu adlardan 6’sı doğa olayları ve doğaya ait öğelerden oluşur: “Şiir depremdir (...). Şiir şimşektir, yıldırımdır, gök gürültüsüdür şiir. (...) Şiir buluttur, yağmurdur, gökyüzüdür. (...) Şiir deniz gibidir.” Bu adlar arasında “deprem, şimşek, yıldırım ve gök gürültüsü” birdenbire olan, sarsıcı, gürültülü, hatta korkutucu doğa olaylarını belirtirken; bulut, yağmur, deniz ve gökyüzü adları saflığı, temizliği, genişliği, enginliği ve arınmayı çağrıştırır. Dolayısıyla şiir, Arif Damar için hem sarsıcı, ani ve ürkütücü, hem de saf, engin ve arındırıcıdır. Geri kalan adlara yakından baktığımızda ise şiiri tanımlamak için “özgürlük, mutluluk, doğruluk, emek, sevinç, yaşam” gibi anlamsal değerleri evrensel olarak olumlu olan kavramlar seçildiği görülür. “Şiir gelecektir, umuttur, özlemdir, mutluluk ve güzelliştir. (...) Şiir muştı, sevinç ve mutluluktur.” (...) Doğruluktur şiir. Emektir, alın teridir.” Diğer yandan, var olan dünya düzene muhalif olduğu ve başka bir dünya arzusunu dile getirdiği için “şiir ayaklanmadır, şiir başkaldırdır.” Var olan düzeni değiştirme bilinci ise özgür düşünme ve özgür olmayı gerektirdiğinden “Şiir (...) özgürlüktür.”

Damar’ın bildirisinde şiire yüklenen zıt anlamsal değerler sadece adlarda değil sıfatlarda da karşımıza çıkar. Bildiriye şiiri tanımlamak için kullanılan 19 sıfattan 5’i esenliksiz değer bildirirken 14 sıfat esenlikli değer bildirir. “Şiir korkunçtur, (...)”, “Şiir (...) yıldırıcıdır.”, “Hayduttur şiir.”, “Şiir inatçıdır, hurçındır (...)”. Bu sıfatlar, şiiri kişileştirip ona insani özellikler yüklerken bir yandan hem yazılma sürecinin zorluğuna, hem de yazıldıktan sonra erk’i rahatsız edici bir işlev yüklenmesine gönderme yapar. Arif Damar, bildirisinde şiiri tanımlamak için sıklıkla anlamsal olarak zıt kabul edilebilecek sıfatları bir araya getirirken, bu sıfatların bir kısmını karşılaştırma veya üstünlük belirten sıfatlar olarak kullanmayı seçmiştir. “Şiir korkunçtur, güzeldir.” “Şiir her şeyden, herkesten daha güçlü, daha yıldırıcıdır”, “Şiir Cengiz Han’dan da, Sezar’dan da, Hitler’den de, Büyük İskender’den de büyüktür.”, “En güçlüden daha güçlü, en güzelden daha da güzeldir.”, “İyimserdir, cömerttir ve gençtir, delikanlıdır. Yakışıklıdır şiir.”

Bu bildiriye şiir kişileştirilerek ona 25 farklı fiil yüklenmiştir. Bu fiiller geniş zamanla kullanılmıştır; bunlardan 12’si olumlu, 13’ü olumsuzdur. Bu fiillerin şiire yüklediği özellikler 7 başlık altında toplanabilir: Şiirin güçlü olması, özgür olması, içten olması, eşsiz ve benzersiz olması, estetik olması, kendi kendini anlatması ve doğaüstü güçlere sahip olması. “Hiçbir kapı, hiçbir duvar önünde duramaz. Kapı tunçtan, demirden, çelikten de olsa önünde duramaz. Şiir yürür, ezer geçer.” “Şiir sonsuzluğa gider, sonsuzluktan gelir.” “Şiir hiçbir güce boyun eğmez.” “Eşsizdir, bir benzeri daha olmamıştır ve olmayacaktır da.” “Şiir dilsizleri konuşturur, sağrıların kulaklarını açar.” “Deniz gibi, o da yalnız kendi anlatır kendini.” “Şiire ne boyunduruk, ne tasma takılır. Şiir zincire vurulamaz. Şiire kelepçe takılamaz.” “Şiir aldatmaz, çalıp çırpamaz.” “Şiir sonsuzluk gibi en güzel kokar; güllerden de, karanfillerden, zambaklardan da güzel.” “Şiirdir insanoğlunu sürekli kılan.”

Damar’ın bildirisinde “deniz” sözcüğü, sözcük alanı ve anlamsal çağrışımları ile şiiri tanımlamak için sıklıkla kullanılmıştır. Bildiriye 5 kez geçen “deniz” sözcüğü, şiirin açıklanamaz ve anlatılamaz oluşunu 3 kez tekrar etmiştir. “Şiir deniz gibidir. Nasıl denizi kimse anlatamazsa şiir de tıpkı öyledir. Homeros, Dante, Shakespeare şiiri anlatmak için büyük çaba harcadılar ama şiiri deniz gibi tam anlamıyla

³ Bu bildiriye toplam 434 sözcük vardır.

kimse, hiç kimse anlatamadı.” “Şiir ne tanker, ne şilep, ne gemidir. Şiir yelkenlidir. Bir korsan yelkenlisidir. (...) Deniz gibi, o da yalnız kendi anlatır kendini.” “Önce söylediğim gibi şiiri, deniz gibi kendi, yalnız kendi anlatır.” Şiirin sadece şiirle açıklanabileceği fikrinin altını çizen şair, bildirisinde deniz taşıtlarından örnekler verir :“tanker”, “şilep”, “gemi”, “yelkenli” ve “korsan yelkenlisi”. Tanker, şilep ve gemi büyük ve ağırken yelkenli hafif ve hızlıdır. Şiirin yelkenliye benzetilmesi, az sözcükle çok şey ifade etmesi açısından seçilmiştir. Hemen ardından ‘korsan yelkenlisi’ diyerek kendini düzelten şair, bu benzetmeyle şiirin özgür oluşunu ve kural tanımazlığını vurgulamıştır. Bu kural tanımazlık hem şiirin biçimiyle yani dilbilgisi kurallarına sadık kalmadan yazılışıyla, hem de anlamsal düzlemde iktidarları, kural koyucuları rahatsız edişyle bağdaştırılmıştır.

“Şiir deniz gibidir. Nasıl denizi kimse anlatamazsa şiir de tıpkı öyledir. Homeros, Dante, Shakespeare şiiri anlatmak için büyük çaba harcadılar ama şiiri deniz gibi tam anlamıyla kimse, hiç kimse anlatamadı.” “Şiirin anlatılamaz oluşu” ile ilgili verilen örnekteki şairler (Homeros, Dante ve Shakespeare) bir “yetke gerekçesi” olarak yazarın düşüncesini güçlendirmek ve desteklemek için seçilmiştir. Aynı zamanda anlatsal dolaylı bir anlatımla söylemde çökseslilik oluşturulmuştur.

2.2. Arif Damar’ın bildirisindeki özneler

Damar, bildirisinde şiirin ne olduğunu ve eylemlerini tanımlarken birden çok özneye vurgu yapmıştır. Bu öznelerden bazıları şiirin değerini ölçmek için kullanılmıştır. Benzetme, karşılaştırma, abartma, genişletme gibi söz sanatlarının, ayrıca yüceltme ve övmenin hâkim olduğu bu bildiride, örneğin, “Şiir Cengiz Han’dan da, Sezar’dan da, Hitler’den de, Büyük İskender’den de büyüktür” cümlesinde geçen tarihî ülke yöneticilerin güçleri açıktır. Kimisi bu gücü adaletten yana kimisi zulümden yana kullanmıştır. Dolayısıyla şiir büyük güce sahip adil yönetenlerden ve zalim yöneticilerden üstündür. Bu üstünlüğü özgürlüğünden gelir. Özgür bireylerin özgürlüğünü elinden almak, bastırmak, sindirmek isteyen karşıt özneler de bu bildiride yerini almıştır: “Şiir sınır tanımaz, ne kral tanır, ne imparator.”, “Şiir hiçbir güce boyun eğmez. En güçlüden daha güçlü(dür).” Şiir, bu karşıt öznelere karşı korkutucu bir kimliğe bürünür. “Şiirden en zalim, en gaddar, en acımasız krallar, imparatorlar bile çekinir, korkar.” Şiir bu tür kişilere sadece korku vermekle kalmaz aynı zamanda onlara meydan okur, boyun eğdirir ve onların güçlerini yıkar. “Şiir zalimlere, alçaklara, namussuzlara meydan okur.”, “Onun gücü en güçlüye boyun eğdirir.”, “Yıkılsın diktatörler, krallar, asiller, emperyalistler. Şiir zaten onları hep ama hep yıktı ve hep yıkacaktır.”

Tablo 2: Şiirin ve şairin etkilediği ve etkilendiği kişiler ve kitleler

Şiire-şaire yardımcı kitleler	Şairin-şiirin yardımcı olduğu kitleler	Şiire-şaire karşı kitleler	Şiirin-şairin karşı olduğu kitleler	Diğer yetke sahibi kişiler
Darwin	insanoğlu	krallar	krallar	Cengiz han
Einstein	sağırklar	imparatorlar	imparatorlar	Sezar
Mimar Sinan	dilsizler	en zalim, en gaddar, en acımasız krallar	en zalim, en gaddar, en acımasız krallar	Hitler
Homeros	sevdalılar	en güçlü olanlar	en güçlü olanlar	Büyük İskender
Shakespeare	şiir yazan	diktatörler	diktatörler	
Dante	şiir okuyan	emperyalistler	emperyalistler	
bilim	şiir seven	asiller	asiller	

müzik	analar	zalimler	zalimler	
resim	babalar	alçaklar	alçaklar	
yontu	çocuklar	namussuzlar	namussuzlar	
umut				
direnç				
mücadele				

Görüldüğü gibi, Damar'a göre şiire karşı öğelerin yanı sıra şiirin yardımcı öğeleri de vardır. Bu yardımcı öğeler, şiirle arkadaş ve dostturlar: “*Şiirin arkadaşları, dostları vardır. En yakın dostu bilimdir. Sonra musiki ve resim gelir. Şiirde müzik de vardır, resim de, yontu da. Mimar Sinan'la da dosttur, Darwin, Einstein'la da.*” Bilimden, resimden, heykelden örnek olarak verilen kişilere, edebiyatçılar eklenmiştir. Edebiyatçılar, diğerlerinden farklı olarak şiiri açıklamaya ve tanımlamaya çalışmışlardır. Şaire göre bu mümkün değildir. “*Homeros, Dante, Shakespeare şiiri anlatmak için büyük çaba harcadılar ama şiiri deniz gibi tam anlamıyla kimse, hiç kimse anlatamadı.*” Bu cümledeki dolaylı söz aktarımıyla söylem çokturlü olmuştur. “Çokturlülük her söylemde ya da metinde, farklı tekniklerle, başkasının sözünün aktarılmasıdır” (Korkut, 2017: 101). Ayrıca Damar, kendisini de bir edebiyatçı olarak bu başarısızlığın içine katmıştır: “*Şiiri anlatmaya çalıştım ama ne gezer.*” Çünkü Damar'a göre şiiri sadece şiir anlatır: “*Önce söylediğim gibi şiiri, deniz gibi kendi, yalnız kendi anlatır.*” Şair, burada kendi sözüne göndermede bulunmuş ve bildirinin büyük bir bölümünde izlerini sildiği “ben”i tekrar görünür kalmıştır.

Arif Damar, bildirisinde şair sözcüğü yerine “şiir yazan” ifadesini kullanmayı seçmiştir. Ona göre şiir yazan öznenin iyi aile bireyi olamaz. İyi arkadaş, dost, kardeş olur: “*Şiir yazandan iyi koca olmaz. İyi baba, iyi oğul, iyi kız da olmaz belki ama iyi arkadaş, iyi dost, iyi kardeş olur.*” Burada şairin, şiir gibi belli bir yere bağlı kalamayacağı, dar çerçevede bir hayatı sürdürmeyeceği ve şairin aile değil de dostluk ilişkilerinde daha verimli olacağı vurgulanmıştır. Damar, şiir yazan özneyi diğerlerinden ayırmıştır. Şiir yazma eylemini gerçekleştirdiği için o özne Damar'a göre diğerlerinden daha şanslıdır: “*Ne mutlu şiir yazana (...)*”. Şair bu cümlede anıştırma söz sanatından yararlanmış. Mustafa Kemal Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutku'nun bitiminde Cumhuriyeti kutlamak için kullandığı ve daha sonra öğrenci adına eklenen “Ne mutlu Türk'üm diyene” sözünün bir kısmının değiştirmesiyle oluşturmuş ve metnin içine yerleştirmiştir. “Bir şeyi söylemeden söylemenin bir başka yolu olan” (Özçelebi, 2010; Aktaran Korkut, 2017) bu sözcük oyunuyla söylemde çokseslilik oluşmuştur. Benzer bir örnek, “*Yaşasın şiir! Yıkılsın diktatörler, krallar, asiller, emperyalistler!*” cümleleridir. İlk kimin tarafından ve ne zaman söylendiği belli olmayan “yaşasın...!” ya da “yıkılsın...!” gibi slogan cümleler bildiride hem çokturlülük oluşturmuştur hem de alıcıyı etkilemek ve harekete geçirmek için kullanılan metne heyecan, coşku tonu katan sözcüklerdir. Tarafını açıkça belli eden, tavır alan ve alıcısını eyleme davet eden bu kullanımlar manifester söylemin izlerini taşır.

3. Sennur Sezer'in bildirisi : “ŞİİR ÇAĞIN YANKISIDIR”

Sennur Sezer'in 2012'de yayımladığı Dünya Şiir Günü bildirisinin⁴ başlığı “ŞİİR ÇAĞIN YANKISIDIR”dır. Bildiriye kaleme alan şair, şiirin ne olduğunu, işlevini ve şairin kim olduğunu öznel ve kesin yargılarla tanımlamıştır. Sennur Sezer'in bildirisi ağırlıklı olarak geniş zamanla kurulmuştur. Devrik cümleler bildirideki didaktik tonu yumuşatmış ve ona şiirsel bir ton katmıştır.

⁴ http://www.siiiparki.com/bildiri_ssezer.html [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

Şiir sözcüğünün 13 kere, şair sözcüğünün ise 6 kere kullanıldığı bu metinde, başlığın içeriği biçimsel olarak bazı değişikliklere uğrasa da, anlamsal açıdan birbirine yakın 3 tekrar cümlesiyle vurgulanmıştır: “Şiir, çağının seslerinin yankısını taşır”, “Şiir, çağının seslerinin yankısıdır” (x2), “Çağının seslerinin yankısı duyulur şiirde.” Bu tekrarlar yazar tarafından bilinçli olarak seçilmiş ve bildirinin omurgasını oluşturan içeriğin biçimsel halidir.

3.1. Sezer’e göre şiirin tanımı ve eylemleri

Sezer, tıpkı Damar gibi, bildirisinde şiirin ne olduğunu tanımlarken birçok isim ve sıfat kullanmıştır. Bunların yanında şiiri kişileştirerek ona eylem yapma olanağı sağladığı cümleler Damar’a göre çok daha azdır.

Tablo 3: Şiiri tanımlamak için kullanılan adlar, sıfatlar ve eylemler

Şiiri tanımlamak için kullanılan adlar	Şiiri tanımlamak için kullanılan sıfatlar	Şiiri tanımlamak için kullanılan eylemler
çağın yankısı	eskimeyen	<u>çağının yankısını taşır</u>
çağın seslerinin yankısı		rüzgâra karışır
çok sesli bir koro		ürpertir
orkestra		
sokaklardan kopup gelen seslerin uğultusu		
yaşamaya övgü		
adalete övgü		
aşka övgü		
kahkahalar		
çığlıklar		
ışlıklar		
aşk şarkıları		
marşlar		
ağıtlar		
çocuk sesleri		

Sezer, bildirisini şiirin çağının yankısı oluşu üzerine kurmuştur. Bu yankı aslında tanıklık görevi gören bir yansıtma biçimidir. Çağın tüm sesleri o yankıda kendine yer bulur: “Şiir, çağının seslerinin yankısını taşır: Kahkahalar, çığlıklar, ışlıklar... Aşk şarkılarına marşlar karışır, ağıtlara çocuk sesleri. Çok sesli bir korodur şiir, bir orkestra.” Yaşanılan çağ sadece iyilik, güzellik, sevinçten ibaret değildir. Yoksulluk, açlık, savaşlar ve adaletsizlikler o çağın bir gerçekliğidir ve bu yankıda onlara yer verilir. Bu nedenle şiir, Sezer için çok sesli bir korodur. Bazı şairler hükümdarlara övgü şiirleri yazar. Bunlar kalıcı olamaz. “Yaşamaya, aşka ve adalete övgü” içeren şiir ise sonsuzdur şaire göre. Sezer, hükümdarlara övgü içeren şiirleri şiirden kabul etmez: “Şairler hükümdarlara övgüler yazsalar da bu sesleri şiirin orkestrasına ekleyemezler. Bir yıl geçmeden yıpranır gider o övgülerin kumaşı. Eskimeyen, yaşamaya övgüdür, adalete, aşka.” Bu şiir ayrımı bildirinin tümüne yayılır. Çağının tanıklığını yankısında tüm yönleriyle yansıtan şiirler okuyanı ürpertir, çünkü içinde esenlikli olduğu kadar eseniksiz bir dünyanın izleri de vardır. “Şiir, çağının seslerinin yankısıdır. Sokaklardan kopup gelen seslerin uğultusudur. Zafer

şiiirlerinde ölen askerlerin analarının ağıtı duyulur. Aç çocuk ağlayışları ve dul kadınların çığlıkları. Bu yüzden ürperir bu şiiirleri okuyanlar.” Bu nedenle Sezer, şairin eğer “güzel sesli” şiiirler yazmak istiyorsa, bu iş için eyleme geçmesi gerektiğini vurgular. Çünkü güzel sesli bir şiiir yazabilmek için dünyanın, yaşanılan çağın güzel olması gerekir. “Çağının seslerinin yankısı duyulur şiiirde. Şiiirinde güzel seslerin yer almasını isteyen şairin işi zordur. Çünkü açlığı, savaşları durdurmak için uğraşmak zorundadır.” Çağın tüm bu olumsuz yanlarının bildiride betimlenmesi maniferter söylem izleridir.

Sezer, Damar gibi şiiirin sonsuzluğuna ve eskimeyişine vurgu yapar. “Eskimeyen, yaşamaya övgüdür, adalete, aşka. Bir de diktatörlere yazılmış alaylar eskimez, bin yıllarca.” Yaşamaya, aşka ve adalete övgü içeren şiiirlerle ve diktatörlere yazılan alaylar şair için eskimez ve kalıcıdır.

Sennur Sezer’in kısa bildirisinde⁵ “ses” sözcüğü 13 kere kullanılmıştır. Bu bilinçli bir tercihtir. Bildiri bu sözcüğe ait çağrışımlar üzerine kurulmuştur. Şiiiri oluşturan önemli öğelerden biri olan “ses”in henüz anlama kavuşmamış töz halleri Sezer’in bildirisinde “yankı”, “uğultu”, “ağlayış”, “hıçkırık”, “ıslık”, “çığlık”, “kahkaha” olarak yer almıştır. Biçimlenmiş ve anlama kavuşmuş “ses”leri ifade eden sözcükler ise “şarkı”, “marş”, “çok sesli koro” ve “orquestra”dır.

3.2. Sezer’e göre şairin tanımı ve eylemleri

Sezer için “Şairler söz ustasıdır.” Bu ustahğın temel nedeni anadillerini iyi kullanmalarıdır. Şairler ona göre şiiirlerinde aşkı ve yaşamayı konu olarak işlemek isteyen kişilerdir: “Aşk şarkıları, yaşama övgüleri duyulsun ister şiiirinde. Hıçkırıklar aşktan kopsun, bir ağlayış olacaksa çocuğun ilk ağlayışı olsun.” Bu noktada şair aslında güzel olanın çoğalmasını isteyen özne olarak karşımızdadır. Bu, gerçekleşmesi çok zor bir hayaldir. O nedenle şair eğer hayal ettiği dünya gerçeğe dönsün istiyorsa eyleme geçmek zorundadır. “Çünkü açlığı, savaşları durdurmak için uğraşmak zorundadır.” Sezer bildirisini “O şairlerin seslerini duyarız, çocuk seslerine kulak verdiğimizde” cümlesiyle bitirerek aslında şairi çocukla özdeşleştirmiştir. Çünkü “çocuk” sözcüğünün anlam alanında masumiyet, gelecek, saflık, dürüstlük, coşku gibi esenlikli kavramlar bulunur. “Çocuk sesi” sevinci, mutluluğu ve coşkuyu çağırıştır.

3.3. Sezer’in bildirisindeki özneler

Sezer bildirisinde birçok özneye / kavrama yer vermiştir. Hükümdarlar ve diktatörler yine Damar’ın bildirisindeki gibi dünyayı çirkinleştiren özneler olarak karşımızdadır. Sezer ayrıca şairlere anadilinde şiiir yazmasını, insanlara şiiiri, şarkıyı yasaklayanları eleştirir: “Vay şairlere ana dilini yasaklayana. Vay insanlara şiiiri yasaklayanlara! Her dilde aşığılanmalı insanın düş gördüğü dilde yazmasını, şarkı söylemesini engelleyenler. Onlar için sövgüler bile armağan sayılmalı. Adları silinmeli tarihten.” Sadece eleştirmekle de kalmaz, alıcısına bu tür kişilere nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili önerilerde bulunur. Bu örnek hem yergici üsluba örnektir, hem de söylemine söyleşimlilik özelliği katar. Çünkü bu cümlede Sezer, alıcıya şairlere ana dilini, insanlara şiiiri, ana dillerinde şarkı söylemeyi engelleyenlerin olduğunu sezdirmiştir. Bunun sorumlusu olan öznelere sert bir eleştiri ve alaycı bir aşığılamayla yaklaşır. Bu özneler de Sezer için hükümdarlar, diktatörler kadar vasattır. O kadar vasattır ki, sövmek bile onlara bir değer katar. Buna karşın Sezer, kadın bireyleri bildirisinde öne çıkarmıştır: “Ve kadınlar, sesleri yüzyıllardır savaşları lanetlemekten yorgun, ağıtlardan kısık, şiiirler söylerler güzel günler için, rüzgâra karışır. Onlara şiiir yazılmaz, yazılanlar aşka övgüdür belki.” Kadınlar, savaşların getirdiği yıkım sonrası en çok yara alanlardır. Evlatlarını, eşlerini kaybederler. Açlığa, yoksulluğa ve ölüm acısına rağmen ayakta kalmaya ve kalanlara yardım etmeye, yaşamın devamını sağlamaya çabalarlar. Bu

⁵ Bu bildiride toplam 196 sözcük vardır.

nedenle savaşlara en çok onlar karşıdır ve gelecek olan güzel günleri hayal ederler. Sezer, onları şiir yazarlar değil, şiir söyleyenler olarak tanımlamıştır. Bu dirençli kadınlar için yazılan şiirleri, aşka övgü olarak nitelendirerek diğer şiirlerden daha değerli kılar.

Tablo 4: Şiirin ve şairin etkilediği ve etkilendiği özne, olgu ve kavramlar

Şiire-şaire yardımcı özne, olgu ve kavramlar	Şairin-şiirin yardımcı olduğu özneler	Şiire-şaire karşı özneler	Şiirin-şairin karşı olduğu özneler
kadınlar	kadınlar	hükümdarlar	hükümdarlar
direnç	zafer şiirlerinde ölen askerlerin anaları	diktatörler	diktatörler
aşk	zafer şiirlerinde ölen askerler	şairlere anadilini yasaklayanlar	şairlere anadilini yasaklayanlar
yaşam	aç çocuklar	insanlara şiiri yasaklayanlar	insanlara şiiri yasaklayanlar
mücadele	dul kadınlar	insanın düş gördüğü dilde yazmasını, şarkı söylemesini engelleyenler.	insanın düş gördüğü dilde yazmasını, şarkı söylemesini engelleyenler.
	çocuklar		

Şiiri çağının seslerinin yankısı olarak kabul eden Sezer için şiir “*sokaklardan kopup gelen seslerin uğultusudur.*” Sokak her zaman güzel seslerin gelmediği bir uzamdır. Bu uğultuların içinde savaşta çocuklarını yitiren annelerin ağıtlarını, aç çocukların ağlayışlarını ve eşlerini kaybeden kadınların çığlıklarını duyarız. Bu anneler, ölen ve sağ kalan çocuklar bu bildiride özne olarak kendilerine yer bulmuşlardır: “*Şiir, çağının seslerinin yankısıdır. Sokaklardan kopup gelen seslerin uğultusudur. Zafer şiirlerinde ölen askerlerin analarının ağıtı duyulur. Aç çocuk ağlayışları ve dul kadınların çığlıkları.*” Sezer için galip gelinen bir savaş için yazılan şiirler ölümü, acıyı, ağıtı ve gözyaşını yansıtır. En çok yara alan kadınlar bu nedenle savaşları yüzyıllardır lanetlerler. Çocuklar ise bildiride “*çocuk sesleri*”, “*bir ağlayış olacaksa çocuğun ilk ağlayışı olsun*” ifadesiyle çağın içinde en masum olanı, doğuşu ve yeniliği temsil eder ama bu masumiyet, çağın kötülüklerinden zarar görür ve “*aç çocuk ağlayışları*”na dönüşür.

4. Türkan İldeniz’in bildirisi: “ŞİİR SEN BENİM HER ŞEYİMSİN”

Türkan İldeniz’in 2022’de yayımladığı Dünya Şiir Günü bildirisinin⁶ başlığı “ŞİİR SEN BENİM HER ŞEYİMSİN”dir. Bu bildiride hem şiir hem düzyazı birlikte kullanılmıştır. İldeniz’in düzyazıya başvurduğu yerlerde eksiltili yapılar ve devrik cümleler hakimdir.

“*İsteme benden canımı Tanrım / Ne cennet ne cehennem / ömrümü şiire adadım / Kimseye vermem.*” dizeleriyle bildirisine başlayan şair İldeniz, ömrünü şiire adadığını bildiren şiirdeki özneyle bütünleşir. Şiirin, Dünya Şiir Günü bildirisinde yer alması şiirdeki “ben” ile bildiriye kaleme alan “ben”i örtüşürmüştür. Şiir, İldeniz için ömür adanacak kadar önemlidir. Şiirdeki ben’in Tanrı’ya seslenmesi de bundandır. Ömrünün sonlanmaması yazılacak şiirlerin yarım kalmaması isteğinden gelir. Şiirdeki ben’in bildirideki ben ile örtüşmesi, aynı zamanda bu bildirinin Dünya Şiir Günü için yazılmış olması,

⁶ http://www.siiirparki.com/bildiri_tildeniz.html [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

şiiir ben'ini tüm şairlerin "ben"i ile bütünleştirir. "Ömrümü şiiire adadım" diyen şair İldeniz'se aslında örtük olarak bir "biz"i çağırıştır. Bu "biz" şairlerden oluşan bir "biz"dir.

4.1. İldeniz'e göre şiiirin tanımı ve eylemleri

İldeniz, Damar ve Sezer gibi şiiiri ve şiiire yüklenen eylemleri tanımlamak için birçok addan, ad tamlamasından, sıfat ve eylemden yararlanmıştır.

Tablo 5: Şiiiri tanımlamak için kullanılan adlar, sıfatlar ve eylemler

Şiiiri tanımlamak için kullanılan		
adlar	sıfatlar	eylemler
ses resmidir	(sarnıç suyu gibi) durgun	çığ gibi iner çavlan yaratır
bir volkandır	(batık kent gölü gibi) mahzun	dalgaları hem kendisiyle, hem kıyıyla çarpışır
		zamanla yarışır
		sesle çizilir
		yansıtır çağının gölgesini, güneşini
		yansıtır devranın ölçeğini
		ülkenin gerçeğini
		yaşar sonsuza kadar
		dipdiri çıkar sayfalarından
		bin yılları aşarak
		zamana kement atar
		kemende basar parmak
		bin afetten bir mısra damtır
		bir beyit doğar bin kıyametten sonra
		gün olur bir şiiir açar
		duraklamışsa, dinleniyorsa
		az sonra patlayacak

İldeniz, bildirisinde "şiiir" sözcüğünü 11 kere, "şair" sözcüğünü ise 2 kere kullanılmıştır. Şiiiri şiiirle anlatmayı seçen İldeniz için şiiir tek tip değildir, birden çok çeşidi vardır. "Vardır bir şiiir: sarnıç suyu gibi durgun / vardır bir şiiir: batık kent gölü gibi mahzun / vardır bir şiiir: çığ gibi iner çavlan yaratır / vardır bir şiiir: dalgaları hem kendisiyle, hem kıyıyla çarpışır / vardır bir şiiir: zamanla yarışır." Kimi şiiirin sakin, kimi şiiirin coşkulu, kimi şiiirin isyankâr ve bazı şiiirlerin ise sonsuz olduğunu sezdirir İldeniz. Bu sezdirmeleri şiiiri doğadan aldığı öğelerle benzerlik kurarak yapar: "sarnıç suyu", "batık kent gölü", "çığ", dalga ve kıyı sözcükleriyle sezdirilen "deniz" sözcüklerinin arkasına eklenen "durgun", "mahzun" sıfatları, "çavlan", "dalga", "kıyı" adları ve "iner", "yaratır", "çarpışır" fiilleriyle şiiir kişileştirilmiştir. İnsana ait duygu durumlarını ve insanın eylemlerini doğanın öğeleriyle birlikte şiiire yükleyen İldeniz, bu sayede okuyucunun zihninde şiiirin bir beden, bir karakter ve eylemlilik kazanmasını amaçlamıştır. Dolayısıyla "şiiir" sözcüğünün okuyucunun zihninde oluşan gösterilen kısmının somutlaşmasına olanak sağlamıştır. Yine, doğadan başka bir örnekle, "Duraklamışsa, dinleniyorsa bekleyin biraz lütfen, bir volkandır az sonra patlayacak." diyerek şiiiri volkana benzetmiştir. Bu benzetmeyle, şiiirin alt alta yazılmış sözcük grubundan çıkıp şiiire dönüşmesi için

zaman gerektiği vurgulanmıştır. Şair Őiirini oluştururken zaman harcar. Volkanın belli zaman aralıklarıyla lav püskürten bir dağ oluşu, Şiirin oluşumuna benzetilmiştir. İldeniz, burada doğrudan okuyucuya seslenerek - “*bekleyin biraz lütfen*”- dilin ağrı işlevini kullanmıştır.

“*Şiirler ses resmidir, sesle çizilir.*” tanımlaması Damar’ın bildirisinde Şiirin yol arkadaşları olarak tanımladđı müziğe ve resme gönderme yapar. Şiirin yapı taşını oluşturan “ses” ile resmin yapı taşını oluşturan “renk” yer değiştirmiştir. İldeniz yer değiştirme ve sapma içeren söz sanatıyla, Şiirde sesin önemini vurgular ve iki sanat dalını, edebiyat ve resmi birbirine yakınladıştır.

Şiirin çağını yansıtması Sezer gibi İldeniz de vurgulanmıştır: “*Yansıtır ağının gölgesini, güneşini. Yansıtır devranın ölçeğini. Ülkenin gerçeğini.*” Şiir yine çağında olup bitene tanık kılınmıştır. Olup bitenler tarafsızca yansıtılmalıdır. Bu nedenle hem gölge hem güneş sözcüğü seçilmiş ve Şiir esenlikli olan kadar eseniksiz olanı, yani gerçeği tüm yönleriyle eğip bükmeden yansıtma görevini üstlenmiştir. İldeniz’in hem Sezer’le hem Damar’la bütünleştiği bir başka konu, Şiirin zamanı aşması ve sonsuz olduğu düşüncesidir. İldeniz, diğer iki Şair gibi Şiirin sonsuzluğuna vurgu yapmıştır: “*vardır bir Şiir: zamanla yarışır.*”, “*Renkleri asla solmaz*”, “*(...) Şiiri yaşar sonsuza kadar ve dipdiri çıkar sayfalarından, bin yılları aşarak.*”, “*O Şiirler zamana kement atar, kemende basar parmak.*”

4.2. İldeniz’e göre Şairin tanımı ve eylemleri

İldeniz için Şairler “Buz Altında Yanardağ”dır. Bu  c sözcüğün büyük harfle yazılmasının nedeni dikkat çekmek ve vurgu yapmanın dışında Şairin son çıkan seçme Şiirler kitabının başlığı olmasıdır. Kendisini ve Şairleri buz altında olan bir yanardağa benzetmesi, doğadan bir  geyle benzetme ilişkisi kurması sözcüklerin anlam alanlarını birbirine aktarmıştır. Böylece Şaire, çok gözükmeyen, saklanan, biriktiren, ayrıca zor koşullara sabreden dayanıklı özne olma rolü verilmiştir.

Şairler İldeniz’e göre “ nce insan” diyenlerdir. “*Ve Şairler, ve onlar; önce İNSAN dediler, sonra İNSAN.*” Bu sözcüğün büyük harflerle yazılması ve Şairin temel anlamda birey olarak insandan çok, insanlığa vurgu yapmasındandır. Şair  zne için en önemli değer insan ve ona ait olan her Őeydir. İldeniz Şair olduğu için bildirisinde kendisini Şairlerin içine katarak okuyucusuna zaman zaman “biz” diyerek seslenir: “*O yüzden, biz yorulmak bilmeyiz. Bilmeyiz yorulmak biz. Yine İNSAN’a, yeni İNSAN’a gideriz.*” Sözcüklerin apraz yer değiştirmesi söz sanatı ve yakınlıklık kullanılarak, Şairin insanı merkeze alan bir özne olduğu, bu çabanın Şair öznenin yorulmasını engellediği aktarılmıştır. Şair, İldeniz için, çağının gerçeğini her türlü tehlikeye rağmen korkusuzca yansıtılabildir.  nc  öznedir. Bu nedenle zulüm görür. Buna rağmen doğrularından ödün vermez. “*Ve Şairler, ve onlar (...) Aysin aydınlansın ortalık, saklanmasın karanlığa kirli işler. Bilinsin akma denizde kutsanan, yalan dolan, yağma, talan bilinsin diye kelle koltukta gezdiler. Ama hiçbir zaman kalemlerinden eksik etmediler / UMUDU.*” Şairler, İldeniz’e göre direnen, doğruyu söylediği için zulüm gören, acı çeken ve buna rağmen umudunu yitirmeyen bireylerdir.

Acı ekmek, Sezer’de olduğu gibi İldeniz’in bildirisinde merkezde yer alır. Şair  nc , aydınlattıcı özne olmasından dolayı yařadđı çağda birçok acıyla karşılaşmıştır: “*Şairi itilip kakılsa, hapse atılsa, derisi soyulsa, asılsa, kurşunlansa, yakılsa da; Şiiri yaşar sonsuza kadar (...)*”, “*Hangi acı denenmedi ki bizde. Kitap yakılan yoldan insan yakılan yıla vardık. Katliam katladık, ağ atladık.*” İldeniz bildirisinde Şairlerin başına gelenleri kimi zaman edilgen yapı kullanarak, zorbaca eylemlerin öznelerini açıkça dile getirilmeden aktarmış, kimi zaman yine “biz” diyerek, kendini zulüm gören özne grubuna d hil etmiştir. Ayrıca “insan yakılan zamana varan” sadece Şairler değil, tüm bir halktır. Bu nedenle İldeniz’in

kullandığı “biz” [şairler + diğer insanlar – zalimler] olarak ele alınmalıdır. Şair tüm bu acılara, zulme rağmen direnen ve umudunu yitirmeyen kişidir. Zulmü yapanlar insan türünden de olsa, şair insanı sevmeye ve ona inanmaya devam eder. Silaha ve savaşa karşıdır: “*Oysa; insanı ve nice dahaları, nice dehaları sevdik. Sevdik aşkla, kutsadık tapmadan da öte. Ama sevmedik sevmelik asla savaşları silahları.*”

İldeniz’in bildirisinde betimlediği çağ; “kitapların ve insanların yakıldığı”, “katliamların olduğu”, “gölge”, “kirliliğin”, “yalan dolanın”, “yağmanın ve talanın”, “öfkenin ve kin”, “bin afetin”, “bin kıyametin” olduğu, “tarihin kanlı sayfaları” dolu olduğu “karanlık” bir çağdır. Bildirideki bu tanımlamalar manifester söylemlerde dünyanın içinde bulunduğu krizin tanımlanmış olması şartıyla uyuşur. Ayrıca İldeniz, betimlenen çağda şairin tarafını açıkça belirtmiştir: “*Ve şairler, ve onlar; önce İNSAN dediler, sonra İNSAN. Yanına ekmek, çiçek, gerçek çizdiler. Aysın aydınlansın ortalık, saklanmasın karanlığa kirliliğin işler. Bilinsin çakma denizde kutsanan, yalan dolan, yağma, talan bilinsin diye kelle koltukta gezdiler. Ama hiçbir zaman kalemlerinden eksik etmediler / UMUDU.*” Bununla birlikte, şair bildirisinde yer verdiği bitiş dizeleriyle herkesi “yeni” olana katılmaya çağırır: “*Selam gençlik, cömert doğa, kâinat tarihin kanlı sayfalarına inat / defolsun yeryüzünden öfke ve kin, işte zeytin dalı, işte güvercin / haydi barış çocukları hep birlikte YENİ’ye / YAŞASIN HAYAT.*”

4.3. İldeniz’in bildirisindeki özneler

İldeniz’in bildirisinde sürekli yinelenen ve merkezde olan özne “insan”dır. Kimi zaman tümü büyük harfle yazılan bu sözcük bildiride 5 kez yinelenmiştir. 2 kez kullanılan “şair” sözcüğü özne olarak bildirinin merkezindedir.

Tablo 6: Şiirin ve şairin etkilediği ve etkilendiği özne, olgu ve kavramlar

Şiire-şaire yardımcı özne, olgu ve kavramlar	Şairin-şiirin yardımcı olduğu özne, olgu ve kavramlar	Şiire-şaire karşı özneler	Şiirin-şairin karşı olduğu özneler
Hallac’ı Mansur	gençlik	silahları hile pusu ve tuzak olanlar	silahları hile pusu ve tuzak olanlar
Pir Sultan	doğa	itip kakanlar	itip kakanlar
Nesimî	kâinat	hapse atanlar	hapse atanlar
Nefî	barış çocukları	insan derisi soyanlar	insan derisi soyanlar
Nâzım Hikmet	İNSAN	asanlar	asanlar
Lorca		kurşunlayanlar	kurşunlayanlar
Rodnoti		insan yakanlar	insan yakanlar
direnç		kitap yakanlar	kitap yakanlar
gençlik		karanlık, kirliliğin işler yapanlar	karanlık, kirliliğin işler yapanlar
doğa		yalancılar	yalancılar
kâinat		yağmacılar, talancılar	yağmacılar, talancılar
barış çocukları		katliam yapanlar	katliam yapanlar
İNSAN		tarihin kanlı sayfalarını yazanlar	tarihin kanlı sayfalarını yazanlar
umut, mücadele		öfkeli ve kinli insanlar	öfkeli ve kinli insanlar

İldeniz şairi, “*Ve şairler, ve onlar*” şeklinde kullanarak güçlendirmiştir. Zulüm gören özne olarak tanımlanan ve şiirlerinin sonsuza kalacağını belirttiği şairler ise, sadece basit bir örneklendirme değil, yaşantılarıyla İldeniz’in savını haklı çıkaran kişilerdir: Hallac’ı Mansur, Pir Sultan, Nesimî, Nefî, Nâzım Hikmet, Lorca ve Rodnoti. Bu şairler, yakılarak, asılarak, derileri yüzülerek, kurşunlanarak öldürülmüşler ya da yıllarca hapis yatmışlardır. Şairlerin karşısında bulunan öznel grubu bildiride “*silahları hile pusu ve tuzak olanlar*” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca kitap ve insan yakanlar, yağmacılar, talancılar, kirli işler çevirenler, şairleri itip kalkanlar, asanlar, yakanlar, derisini yüzenler ve hapse attıranlar bu gruptadır. Şair, İldeniz’in bildirisinde de, zulüm gören, tehlikede olan ve direnen özne konumundadır. Damar’ın bildirisindeki gibi İldeniz’in bildirisinde “direnç” şairin seslendiği başlı başına bir öznedir: “*Ey nice cendereden süzülen direnç!*” İldeniz, ayrıca gençliğe, doğaya, kainata ve çocuklara da seslenir, onları ve herkesi “yeni” olana katılmaya çağırır. “*Selam gençlik, cömert doğa, (...) / haydi barış çocukları hep birlikte YENİ’ye / YAŞASIN HAYAT.*”

5. Gülsüm Cengiz bildirisi: “ŞİİR YAŞAM İÇİNDİR!”

Gülsüm Cengiz’in 2022’de yayımladığı Dünya Şiir Günü bildirisinin⁷ başlığı “Şiir yaşam içindir!” dir. Yarı didaktik yarı şiirsel bir tonla oluşturulmuş olan bildiride “şiir” sözcüğü 29 kere, “şair” sözcüğü ise 8 kere kullanılmıştır. Kullanılan zaman geniş zamandır. Yüklem görevi yapan isim soylu sözcüğe -dir ek-fiili eklenerek oluşturulan geniş zaman; bir tespiti, durumu veya olguyu bildirmek için kullanılır. Aynı zamanda bu zamanı kullanan öznenin düşünceleri ile ilgili kesinlik bildirdiği için, özneyi didaktik bir özne konumuna getirir.

5.1. Cengiz’e göre şiirin tanımı ve eylemleri

Cengiz, bildirisinin başında şiiri tanımlamak için nesnel bilgilerden yola çıkmıştır. “*Şiirin tarihi insanlık tarihi kadar eski. İnsanın yeryüzündeki serüveninin başladığı dönemde dans ve müzikle birlikte ortaya çıkan şiir; insanın yaşadıklarını anlatma, özlem ve isteklerini ifade etme gereksiniminden doğmuştur. Beden hareketine ve müziğe eşlik eden ritimli sözler şiirin temelini oluşturmuştur.*” Şiirin ortaya çıkış zamanını, doğuş gerekçesini ve temelde şiiri oluşturan öğeleri nesnel gerçeklerle ifade eden şair, şiirde işlenen konuları ele alırken yine geniş zaman kullanmaya devam etmiş ve söz sanatlarının kullanımıyla bildirisini daha şiirsel bir tonla sürdürmüştür. Örneğin, “*Bereketli bir hasat ve yağmur özlemi, iki insan arasındaki büyük duygu birliği olan aşk, karanlık ve ölüm korkusu, ışık özlemi, aşk ve ayrılık acısı şiir olmuştur kabile büyücülerinin tılsımlı sözcükleriyle.*” cümlesinde birbirinden farklı iki aşk tanımına aynı cümlede yer verilmiştir. İlk aşk tanımı mecazlarla örülmüş şiirsel bir ton içerirken, ikinci tanım ise daha nesnel ve akıldır. Ayrıca cümlelerin devrik kuruluşu, bildirideki didaktik tonu yumuşatıp şiirsel tona dönüştürmüştür. Ardından gelen cümlelerde didaktik tonla şiirsel ton arasında gidip gelen şair şiirin ne olduğunu, işlevini, şairin kim olduğunu ve eylemlerini tanımlarken birçok ad, ad tamlaması, sıfat, sıfat tamlaması, gerekçe, örnek ve edebiyatçılardan alıntılar kullanmıştır.

⁷ <https://yirmibirmart.com/tysnin-21-mart-dunya-siir-gunu-bildirisini-gulsum-cengiz-yazdi/> [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

Tablo 7: Şiiri tanımlamak için kullanılan adlar, sıfatlar ve eylemler

Şiiri tanımlamak için kullanılan		
adlar / ad tamlamaları	sıfatlar	eylemler
yaşam	ritimli (sözler)	insanların bilinç altına girip düşüncelerini, duygularını etkileme gücü vardır.
aşk	tılsımlı (sözcükleriyle)	şiir yan tutar
karanlık ve ölüm korkusu,		yoksullara, ezilenlere, savaşlardan bunalan insanlara umut ve direnç olan
ışık özlemi	işlevseldir	tanıklık etmelidir gününe, / yaşamı savunmalıdır şiir!
muhaliplik	fırtınalı (bir havada kaban)	
dalgalar		
kara bulutların arasından sızan gün ışığı		
sularla öpüşen salkım söğütler		
suyun üstündeki ak köpükler		
aşk ve ayrılık acısı		
daha güzel bir yaşam özlemi		
geçmişten geleceğe uzanan zincirin birbirine eklenen halkaları		
insanlığın ortak mirası		
gözetiminde kaybedilen oğlunun mezarını arayan ananın saçına düşen ak		
dili yasaklanan insanın yüreğindeki acı		
acı çeken, şiddete uğrayan, öldürülen kadınların yüzleri		
(süre gelen baskıya başkaldırıp yazgıyı değiştirmek için ellerini birleştiren kadınların) direnç ve mücadelesi, yüreklerindeki isyan		
(savaşların sınır boylarına, deniz kıyılarına savurduğu sığınmacıların) gözlerindeki umarsızlık, onlara el uzatan insanların varlığı		
makineye hükmeden el		
meydanların coşkusu		
çekirdeğin içindeki can		
taşı oyan su damlasının gücü		
toprağı canlandıran emek		
ana rahminde büyüyen umut		
dalın ucundaki ilk tomurcuk		
yol arkadaşıdır		

Şiir Cengiz’e göre “kabile büyücülerinin tılsımlı sözcükleri”dir, “ritimli sözler”dir, “insanlığın ortak mirası”dır, “muhalif”tir, “işlevsel”dir. Şiirin yaşamın ta kendisi olduğunu vurgulayan şair, bildirisindeki bir paragrafı şiirin kendisi için ne ifade ettiğine ayırmıştır. Bildiri yazarı bu paragrafta şiirin ne olduğunu bildirisinin alıcısına aktarırken yaşanmış olaylardan örnekleri, bu olaylar karşısında hissedilen duyguları ve temel insani değerleri bir araya getirmiştir. Bu nedenle okuyucunun hem duygusuna hem aklına seslenmiştir: “Gözaltında kaybedilen oğlunun mezarını arayan ana”, “dili yasaklanan insan”, “sınıflı toplumların doğuşunun ardından binlerce yıldır acı çeken, şiddete uğrayan, öldürülen kadınlar”, “süregelen baskıya başkaldırıp yazgıyı değiştirmek için ellerini birleştiren kadınlar” ve “savaşların sınır boylarına, deniz kıyılarına savurduğu sığınmacılar” kurgu değil, çağımızın, ülkelerin ve ülkemizin gerçekleridir. Cengiz’in bildirisindeki öznelerin bir kısmını oluşturan bu ad tamlamalarına eklenen sıfat ve isimler şiir olarak tanımlanmıştır. Örneğin, “Gözaltında kaybedilen oğlunun mezarını arayan ananın saçına düşen ak, dili yasaklanan insanın yüreğindeki acı şiidir.”, “Sınıflı toplumların doğuşunun ardından binlerce yıldır acı çeken, şiddete uğrayan, öldürülen kadınların yüzleri, süregelen baskıya başkaldırıp yazgıyı değiştirmek için ellerini birleştiren kadınların direnç ve mücadelesi, yüreklerindeki isyan şiidir.” İnsana ait duygu ve evrensel değerlere örnek olarak; “Yüreğe düşen aşk, toprağı canlandıran emek, makineye hükmeden el, meydanların coşkusu şiidir.” cümlesi verilebilir. Bu cümlede yazar, ad aktarımı söz sanatıyla aslında insanı işaret eder. “Yürek”, “emek”, “el” ve “coşku” insana ait organlar, duygular ve eylemlerdir. Diğer yandan, “Kara bulutların arasından sızan gün ışığı, sularla öpüşen salkım söğütler, fırtınalı bir havada kabaran dalgalar, suyun üstündeki ak köpükler şiidir.” (...) “Çekirdeğin içindeki can, taşı oyan su damlasının gücü, ana rahminde büyüyen umut; dalın ucundaki ilk tomurcuk şiidir.” cümlelerindeki tamlamalar okuyucunun zihnindeki şiir sözcüğünün “gösterilen”ine “umudu”, “saflığı”, “gücü” ve “geleceği” ekler.

Cengiz, şiirin biçimi değişse de ele alınan temel izleklerin (aşk, ayrılık, ölüm, yoksulluk, barış ve özgürlük isteği, daha güzel bir yaşam özlemi) değişmediğini vurgularken Damar, Sezer ve İldeniz gibi şiiri kişileştirerek ona bazı eylemler yükler. Cengiz’e göre, şiirin “insanların bilinçaltına girip düşüncelerini, duygularını etkileme gücü vardır.”, “Şiir yan tutar; tuttuğu yan bütünselliğiyle yaşamdır.”, “Şiir yol arkadaşındır; yoksullara, ezilenlere, savaşlardan bunalan insanlara umut ve direnç olan.”, “Tanıklık etmelidir gününe, / yaşamı savunmalıdır şiir!” Edebi bir tür olan şiirin işlevselliğine vurgu yapan Cengiz, şiirin insanları etkileme gücünü, muhalifliğini, yan tutmasını, tuttuğu tarafın her zaman yaşamdan yana olması gerektiğini, olumsuz durumdaki insanlara umut ve direnç kaynağı olarak yol arkadaşlığı yaptığını ifade ederken, diğer üç şairin söylemleriyle örtüşür. Cengiz’in bildirisinin merkezinde “yaşam” (18 kere kullanılmış) vardır.

5.2. Cengiz’in bildirisinde şairin tanımı ve eylemleri

Cengiz’e göre şairin, yani sanatçının yaşadığı topluma ve çağına karşı sorumlulukları vardır. Dolayısıyla sanatçı özne sadece sanat üreten kişi değil aynı zamanda aydınlatıcı, tanıklık yapan, uyarıcı, öncü öznedir. Bu görevleriyle diğer insanlardan ayrılır: “sanatçının toplumuna, çağına karşı sorumlulukları vardır.”, “şairler toplumların vicdanıdır.”, “Şairler umut işçileridir.”, “Şairler bilinç işçileridir.” Yaşadığı toplumun ve çağının bütün aksaklıklarını bilen ve dillendiren şair, buna karşın umutsuz olmamalıdır. Toplumda umut, vicdan ve bilinç aşılmalıdır.

Cengiz’e göre, şair öncü ve uyarıcı özne olduğu için, yaşadığı zamanın gerçeklerini sorgulamalı, eleştirmeli ve daha güzel bir yaşam özlemine sahip olmalı, daha güzel bir dünya isteği ve mücadelesine güç vermeli ve bu düşüncenin tarafını tutmalıdır: “Şair, toplumunda ve çağında yaşanan kötülükleri, haksızlıkları sorgular, eleştirir, daha güzel bir yaşamın varlığını sezdirir dizeleriyle”, “bütün seslerin

sustuğu, susturulduğu bir dönemde toplumsal çelişkileri, acıları gösterirler; şiirleriyle ses olurlar insanlara”. Ayrıca şairin bildirisinde Nazım Hikmet’ten yaptığı alıntı bir yetke gerekçesi olarak şairin savunduğu bu düşünceyi güçlendirmiştir: “Dünya tarihinde, çağının sorunları karşısında büsbütün yansız ve edilgin kalmış bir tek büyük yazar göstermek kuşkusuz güç olacaktır. (...) Bana gelince, ben kesinlikle yan tutmayı yeğlerim”.

5.3. Gülsüm Cengiz’in bildirisindeki özneler

Cengiz’in bildirisinde yer verdiği özneler, şiirin tarihini anlatırken sözünü ettiği “kabile büyücülerinin” dışında, yaşadığımız çağın sonuçlarından doğrudan mağdur olan gerçek öznelerdir. “Göztaltında kaybedilen oğlunun mezarını arayan ana”, “dili yasaklanan insan”, “sınıflı toplumların doğuşunun ardından binlerce yıldır acı çeken, şiddete uğrayan, öldürülen kadınlar”, “süregelen baskıya başkaldırıp yazgıyı değiştirmek için ellerini birleştiren kadınlar”, “savaşların sınır boylarına, deniz kıyılarına savurduğu sığınmacılar”, “yoksullar, ezilenler, savaşlardan bunalan insanlar”, “yalnızlaşan, yaşama yabancılaşan insan”, “Afrikalı aç çocuk”, “çeyiz kavgasında yakılarak öldürülen kadının”, silahların gölgesinde yaşayan çocuklar”, “savaşlar ve göçler nedeniyle sokakta yaşamak ve çalışmak zorunda kalan milyonlarca çocuk” ve şair Hasan Hüseyin Korkmazgil’in şiirinden yapılan alıntıda “matarasında su / torbasında ekmek / ve kemerinde kurşun kalmamışlar” Cengiz’in bildirisindeki özne evrenini oluşturur. Bu özneler şair tarafından esenliksiz bir dünya betimlemesi olarak bildirideki manifesteler söylemin merkezini oluşturur. Şairin bildirisinde yetke gerekçesi olarak adlarının, dizelerinin ve sözlerinin geçtiği özneler ise ve Goethe, Nazım Hikmet, Hasan Hüseyin ve Serdari’dir.

Tablo 8: Şiirin ve şairin etkilediği ve etkilendiği özne olgu ve kavramlar

Şiire-şaire yardımcı özne, olgu ve kavramlar	Şairin-şiirin yardımcı olduğu özneler	Şiire-şaire karşı özne, olgu ve kavramlar	Şiirin-şairin karşı olduğu özne, olgu ve kavramlar
kabile büyücülerini	göztaltında kaybedilen oğlunun mezarını arayan ana	kurulu düzen	kurulu düzen
dans	dili yasaklanan insanın	egemen ideoloji	egemen ideoloji
müzik	süregelen baskıya başkaldırıp yazgıyı değiştirmek için ellerini birleştiren kadınlar	yaşanılan kötülüklerin sorumluları	yaşanılan kötülüklerin sorumluları,
yaşam	savaşların sınır boylarına, deniz kıyılarına savurduğu sığınmacılar	haksızlıkların sorumluları	haksızlıkların sorumluları
felsefe	bütün seslerin sustuğu, susturulduğu bir dönemde ses olunan insanlar	emperyalizm; emek sömürüsü yapanlar, savaşlar çıkarıcılar, kimyasal silahlar,	emperyalizm; emek sömürüsü yapanlar, savaşlar çıkarıcılar, kimyasal silahlar, nükleer reaktörler üretenler, laboratuvarlarda virüs üretenler, doğayı talan edenler

		nükleer reaktörler üretenler, laboratuvarlarda virüs üretenler, doğayı talan edenler	
Nazım Hikmet	yoksullara, ezilenlere, savaşlardan bunalan insanlara		
Hasan Hüseyin	matarasında su / torbasında ekmek / ve kemerinde kurşun kalmamışları		
Serdari	“yalnızlaşan, yaşama yabancılaşan insan”, “Afrikalı aç çocuk”, “çeyiz kavgasında yakılarak öldürülen kadının”, silahların gölgesinde yaşayan çocuklar”, “savaşlar ve göçler nedeniyle sokakta yaşamak ve çalışmak zorunda kalan milyonlarca çocuk”		
Umut, direnç, mücadele			
Her sabah yeniden doğan güneş, doğanın sonsuz yenilenme gücü, halkların barış ve özgürlük mücadelesi, kadınların direnci, ayağa kalkan emekçiler, doğaya sahip çıkan insan, çocukların bitimsiz yaşama sevinci, insanın daha güzel bir dünyada yaşama isteği, özgürleşme mücadelesi			

Cengiz bildirisinde, insanların doğal kaynakların eşit paylaşılmadığı, savaşların, açlığın, yoksulluğun egemen olduğu coğrafyaları uzam olarak seçmiştir. Afrika, Filistin, Yemen, Hindistan ve Ukrayna adı geçen ve mağduriyetlerin yaşanmış örneklerle desteklendiği ülkelerdir. “Sınır boyları” savaşların sonucunda, “deniz kıyıları” savaşlardan kaçan mültecilerin boğularak öldüğü ve cansız bedenlerinin ulaştığı, “toprak” ve “yağmur ormanları” ise zehirli atıklarla kirletilen, rant için kesilip, yakılan esenliksiz hatta apokaliptik uzamlara dönüşmüştür. Cengiz bu uzamları “dünyanın her yerinde” biçiminde tanımlayarak tüm gezegenin bu olumsuzluklardan payını aldığı esenliksiz bir uzam olarak ifade etmiştir. “Meydanlar” ise insanların bu olumsuzluklara karşı direnmek için toplandığı değişimin, yenilenmenin, başka bir dünya özlemini dile getirmenin coşkusunun ve umudunun yansıdığı esenlikli uzamlardır.

“Laboratuvarlar” ise insanların yararına buluşlar yapmanın tersine salgınlara neden olacak virüslerin üretildiği eseniksiz ve insanlığı tehdit edici uzamlar olarak ifade edilmiştir.

Gülsüm Cengiz, bildirisinde “Bugün insanlığın şiire her zamankinden fazla gereksinimi vardır. (...) bütün yaşamı tehdit etmektedir. İşte (...), işte (...), işte (...), işte (...),İşte (...)...” diyerek birden çok kanıt ortaya koymuştur. Aynı zamanda manifeste söylemde dünyanın içinde bulunduğu krizi ortaya koyma aşaması olan bu paragraf, okuyucunun neden şiire yakın durması gerektiği sorusunun yanıtıdır Cengiz’e göre. Kanıtlar gerçek dünyada hali hazırda yaşadığımız olumsuzluklar olduğu için doğrudan okuyucunun usuna seslenmiştir. Yine “(...) **O yüzdendir ki şiir muhaliftir (...).Çünkü sanatçının toplumuna, çağına karşı sorumlulukları vardır. Çünkü şairler toplumların vicdanıdır (...)** **Çünkü şiir işlevseldir**”, “**Çünkü** ‘Şiir yaşam içindir! / Tanıklık etmelidir gününe, / yaşamı savunmalıdır şiir!’” cümlelerinde Cengiz, şiire ve şaire atfettiği özelliklerin nedenlerini usa dayandırarak açıklamıştır.

Cengiz’in bildirisinde yetke gerekçesi olarak alıntı yapılan özneler ve sözleri bildirideki söyleşimliliği ve çokturlülüğü oluşturmuştur. “**Demıştır ki Goethe**; ‘Şiirin konuları hiç eksik olmayacaktır; çünkü dünya o kadar büyük, o kadar zengin, yaşam o kadar değişik manzaralı ki... Hiçbir gerçek konu yoktur ki şair onu gereği gibi işlemesini bildiği andan itibaren şiirden yoksun olsun.’”, “**Demıştır ki Nazım Hikmet**; ‘Dünya tarihinde, çağının sorunları karşısında büsbütün yansız ve edilgin kalmış bir tek büyük yazar göstermek kuşkusuz güç olacaktır. Yansız olduğu samlabilir ve söylenebilir, ama nesnel olarak hiçbir zaman yansız olunamaz. Bana gelince, ben kesinlikle yan tutmayı yeğlerim’”, “**Hasan Hüseyin**, ‘biliyorum / matarada su / torbada ekmek / ve kemerde kurşun değil şiir / ama yine de / matarasında su / torbasında ekmek / ve kemerinde kurşun kalmamışları / ayakta tutabilir.’”, “**Serdari** ‘kısa çöp uzundan hakkın alacak’ demıştır. **Nâzım Hikmet ise**, ‘gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan, ekmek gül ve hürriyet günleri’nin nasıl geleceğini de söylemiştir dizelerinde: ‘beklenen günler, güzel günler ellerinizdedir.’”

Şairin “Çünkü ‘Şiir yaşam içindir! / Tanıklık etmelidir gününe, / yaşamı savunmalıdır şiir!’ dizeleriyle biten bildirisi, yine şairin bir tavır alması ve alıcısına bunu önermesi açısından manifeste söylem izlerine örnektir.

6. Seçilen “Dünya Şiir Günü” bildirilerinin biçimsel ve içeriksel ortak özellikleri

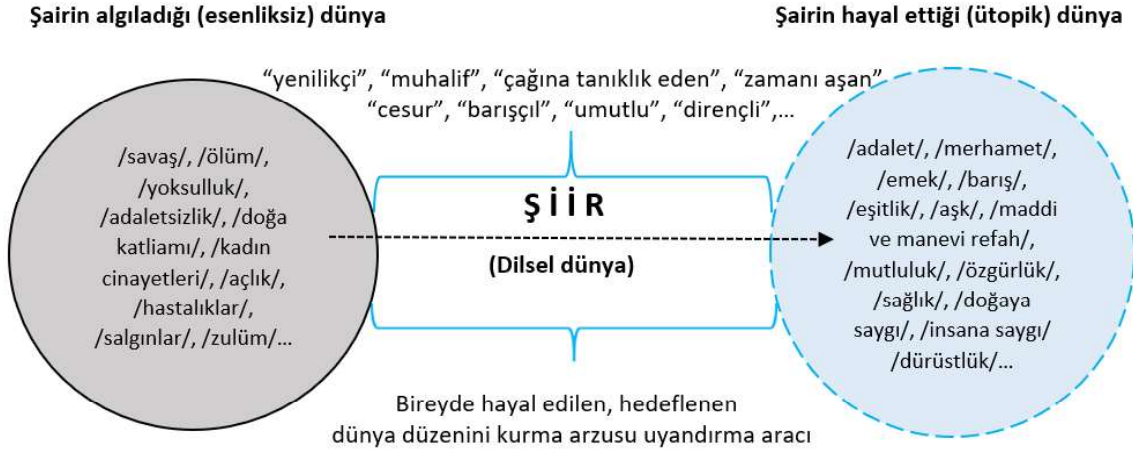
Seçilen bildirilerin amaçları çağın ters giden yönlerini duyurmak, göstermek ve eleştirmektir. Bildiri yazarları bunları yaparken kanıt sunar, ikna etmeye ve alıcısını harekete geçirmeye çalışır. Harekete geçirmek istediği taraf, yaşamın, güzel olanın, insanca olanın tarafıdır. Bunu çoğu zaman didaktik ve eleştirel bir tonla yaparlar. Diğer yandan, bildiri yazarlarının şair olmaları metne şiirsel tonu dahil eder. Şiiri; kişileştirme, övgü, genişletme, karşılaştırma, benzetme, örnek verme, alıntı gibi söz sanatları ve dilsel kullanımlarla yüceltirler. Alıcıya eseniksiz dünyayı eğer esenlikli dünyaya çevirmek istiyorsa şiirin yanında durması gerektiğini açık ya da örtük olarak bildirirler. Çünkü şiirin tarafını tutmak yaşamın tarafını tutmak demektir.

Tablo 9: Dünya şiir günü bildirilerinde amaçlar, tonlar, hedeflenene ulaşmak için kullanılan söz sanatları ve dilsel kullanımlar

Dünya Şiir Günü bildirilerinin amaçları	Dünya Şiir Günü bildirilerindeki tonlar	Dünya Şiir Günü bildirilerinde hedeflenene ulaşmak için kullanılan söz sanatları ve dilsel kullanımlar
duyurmak	tartışmacı ton	övgü
göstermek	didaktik ton	yergi
eleştirmek	şiirsel ton	abartı
bildirmek	uyarıcı ton	genişletme
ikna etmek	eleştirel ton	karşılaştırma
harekete geçirmek	trajik ton	benzetme
		örnek verme
		alıntı
		kanıt sunma
		pozisyon (tavır) alma
		kişileştirme

Şairin dünya algısı ağırlıklı olarak esenliksiz olana yöneliktir. Bu durum şairin uyarıcı özne olmasından kaynaklanır. Bu görevi ona kimse vermemiştir. Bu bir iç görevlendirmedir. Şair kendini çağındaki tüm olumsuzluklardan sorumlu hisseder. Hem tanıklık hem de bir anlamda sanık. Tanıklığı çağının içinde yaşamaktan gelse de o, sadece olanı biteni izleyen, gözleyen bir özne değil aynı zamanda müdahil olan öznedir. Sanıklığı, kurulu düzene, egemen olan ideolojiye muhalif olmaktan gelir. Şair yeniye özleyen, yeni isteyen ve bunun için eskiyi reddedip eyleme geçen öznedir. Bunun sonucunda, kendisine birçok karşı özne edinir. Düzenin devamını isteyen çeşitli gruplar şairin arzuladığı yeni dünyayı kendi düzenlerine tehdit olarak gördükleri için doğrudan ya da dolaylı olarak onun karşısında yer alırlar.

Savaş, adaletsizlik, yoksulluk, doğa, insan ve hayvan katliamları gibi birçok esenliksiz duruma sahne olan dünyayı değiştirmek isteyen şair, bunu dil dünyasının bir ürünü olan şiirle yapan kişidir. Şair kendi zihninde kurguladığı esenlikli hatta ütopyik dünyayı kurma arzusunu insanlarda uyandırmak için şiiri seçer. Bu nedenle şiir yenilikçi, muhalif, çağına tanıklık eden, dirençli, umutlu, cesur vs. olmalıdır. Hayal edilen dünyada adalet, merhamet, eşitlik, barış gibi birçok esenlikli kavram vardır, esenliksiz kavramlara yer yoktur. Bildiri yazarlarının dirençte, barışta, sonsuzlukta, umutta, yenede kısacası yaşamda birleşmelerinin ana nedeni budur: başka bir dünya hayali. Bu hayal tam olarak gerçekleşmediği sürece hep kurulmaya devam edecektir ve bu nedenle şiir; zamanı aşma, sonsuz olma özelliği, yenilikçilik, cesur olma, dirençli olma gibi özelliklerini koruyacak, önemini ve değerini kaybetmeyecektir.

Şekil 1: Şairin dünya algısı ve şiirin işlev

Sonuç

Dünya Şiir Günü Bildirilerini kaleme alan şairler gerçek dünyada yaşadıklarını, hissettiklerini, düşüncelerini, yargılarını, hayallerini, özlemlerini dil dünyasının bir ürünü olan şiirleriyle ifade etmişler ve toplumla paylaşmışlardır. Bildirilerin sahibi olan bu şairler için dünya oldukça esenliksiz bir durumdadır. Bu esenliksiz durumun değişmesi gereklidir. Bildiri yazarları, şairi bu esenliksiz durumun farkında olan, hatta bundan nasibini alan, acı çeken, mağdur, tehlike altında, bedel ödeyen özne olarak tanımlarlar. Bu özne diğer insanlardan farklıdır. Farkı esenliksiz durumların bilincinde olmak, bu durumlara karşı tavır sergilemek, olumlu, esenlikli olanı insanlara hatırlatmak ve onlarda yeni bir dünya yaratma özlemi oluşturmaya çalışmaktır. Yani şair özne, farkında olan, bunu dillendiren, bunu değiştirmek için estetik bir yolla, şiirle insanları eyleme geçmeye çağıran öznedir. Bildiri yazarlarına göre şiirin işlevi bundan farklı değildir.

Şair kendi zihnindeki dünyayı şiirine estetik ölçütlere uygun olarak aktarır. Kendi çağına tanıklık etmeyen şiirleri bildiri yazarları değerlendirme dışında bırakırlar çünkü sonsuzluğa kalacak olan şiirler tanıklık yapan şiirlerdir. Şiir, şairi ölse ya da yaşarken dünya görüşünü değiştirse bile, şairinden bağımsız olarak yoluna devam eder. Ayrıca şairin zihnindeki dünya ütöpik olduğu için insanlık aralıksız olarak bu dünyaya ulaşmaya çalışacaktır. Bu, şiiri sonsuza taşır. Çünkü ütöpik dünyanın tamamen gerçeğe dönüşmesi imkansızdır.

Şiirin iletisi her ne kadar kendi üstüneyse de (*Fr. la fonction poétique*) özellikle toplumsal olarak zor dönemlerden geçen insanları içinde buldukları dünyanın olumsuzluklarını fark etmeye ve ses çıkarmaya, eyleme geçmeye de çağırır. Şiirde dilin çağrı işlevini (*Fr. la fonction conative*) merkeze alan bu dört bildirinin yazarı ahıcsını örtük ya da açık olarak var olan düzenin reddine, yeni bir dünya özlemi duymaya ve yeniyi yaratmak için harekete geçmeye çağırır. Bu nedenle bildiriye yazarlar için şiir; hem yıkan hem de kuran, bireyleri etkileyecek güçte bir söz sanatıdır. Kaynağını gerçek dünyanın olumsuzluklarından alır ve onu sanatsal bir içerikle dönüştürerek olumluya çevirir. Bunun için bu şiir

bildirilerinde hem yergici söylemin (düzenin eleştirisi, katastrofik bir dünya algısı, kesin yargılar) hem manifeste söylemin (düzenin kanıtlarıyla eleştirisi ve reddi, tarafını seçme, açıkça ortaya koyma ve yeni düzene ağrı) hem de açık mektubun (eleştiri, kanıtlama, gerekçelendirme, geniş kitlelere ulaşma, alıcısını etkileme ve harekete geçirme) izleri bulunur ve bu bildiriler çoktrl söylem olma ozelliğine sahiptir.

Kaynakça

Abastado Claude. Introduction à l'analyse des manifestes. In: *Littérature*, n°39, 1980. Les manifestes. pp. 3-11. www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1980_num_39_3_2128, [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

Adam, J-M. (2005), *La linguistique textuelle: Introduction à l'analyse textuelle des discours linguistique textuelle*, Paris: Armand Collin.

Angenot, M. (1982, 1995) *La Parole Pamphlétaire*, Paris: Payot.

Bora, E. (2016) Yapım ve yıkım eylemi Olarak Mimari Manifestolar, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek lisans Tezi, <https://polen.itu.edu.tr:8443/server/api/core/bitstreams/d3977697-e9d9-4de7-9f71-9e9f025ac80c/content> [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

Burger, M. (2009), Le jeu de l'intertexte dans la communication manifestaire : le cas du « Manifeste du Parti communiste » (1848), dans *A contrario* 2009/1 (n° 11), pages 62 à 87.

Eziler Kıran, A. ve Kıran, Z. (2021) *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Ankara: Seçkin ffFılık.

Korkut, E. (2017) *Söz ve Kimlik, Söylemler Bize Ne Söyler?*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Meyer, M. (1992), *Langage et la littérature*, PUF: Paris.

ztin, D. (2022) *Söz ve Eylem: Söylem Çözümlemesi, Kavram-Kuram-Uygulama*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

URL:

<https://www.unesco.org/fr/days/poetry> [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais> [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

<https://sozluk.gov.tr/> [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

http://www.siirparki.com/bildiri_ssezer.html [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

http://www.siirparki.com/bildiri_adamar.html [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

http://www.siirparki.com/bildiri_tildeniz.html [Son erişim tarihi: 11.12.2022]

<https://yirmibirmart.com/tysnin-21-mart-dunya-siir-gunu-bildirisini-gulsum-cengiz-yazdi/> [Son erişim tarihi: 11.12.2022]